

Vieraskasvilajit ja niiden torjunta tonteilla

KAUPUNKIYMPÄRISTÖ

OULU

Vieraskasvilajit

Vieraslajit ovat kasveja ja eläimiä, jotka ovat levinneet luontaisen levinneisyysalueensa ulkopuolelle ihmisen mukana. Jos vieraslaji uhkaa luonnon monimuotoisuutta ja alkuperäistä lajistoa, voidaan se määritellä haitalliseksi vieraslajiksi. Osa haitallisista vieraslajeista kuuluu kansalliseen tai EU:n vieraslajiluetteloon. Haitalliseksi säädettyjä vieraslajeja ei saa päästää ympäristöön, tuoda maahan, kasvattaa, kuljettaa, välittää, saattaa markkinoille, myydä tai luovuttaa.

Haitallisia vieraslajeja ei saa tarkoituksellisesti kasvattaa kiinteistöllä. Jos pihalle on istutettu tai sinne on levinnyt haitallisiin vieraslajeihin kuuluva kasvilaji, on kiinteistön omistajan tai haltijan poistettava vieraslajin kasvusto.

Monet vieraskasviesiintymät ovat levinneet luontoon ja uusille alueille puutarhajätteiden ja maa-aineksen mukana. Haitallisia vieraskasvilajeja hävitettäessä onkin kiinnitettävä erityistä huomiota puutarhajätteen käsittelyyn, jottei kasvi pääse enää lisääntymään.

Haitallisten vieraskasvilajien käsittely ja hävitystoimenpiteet

Laita haitallisten vieraskasvilajien siementävät ja leviävät osat (juurakot) ensisijaisesti kiinteistön sekajätteeseen. Muut kasvinosat voi toimittaa Ruskon jätekeskukseen puutarhajätteenä. Puutarhajätealueella on erillinen lava vieraskasvien osille. **Älä koskaan vie puutarhasi kasvijätettä luontoon.** Esimerkiksi siemeniä sisältäviä kukintoja on myös mahdollista mädättää säkissä ennen kompostointia.

Oulun seudulla keskitytään ensin jättipalsamin, kurtullehtiruusun, komealupiinin ja jättiputkien torjuntaan. Seuraaville sivuille on koottu tietoja näistä Oulun seudun yleisimmistä haitallisista vieraskasvilajeista. Tietolähteenä on käytetty Luonnonvarakeskuksen (Luke) ylläpitämää kansallista vieraslajisivustoa, josta löytyy kattavasti lisätietoja vieraslajeista, lajien tunnistamisesta ja niiden torjunnasta.

Jotta tiedot vieraslajien levinneisyydestä myös Oulun seudulla täsmentyisivät, kannattaa havaitusta vieraslajiesiintymästä tehdä ilmoitus vieraslajisivustolle. Erityisen tärkeää on ilmoittaa luonnonympäristöön levinneistä vieraslajeista.

Vieraslajit-sivusto: <https://vieraslajit.fi/>

Ilmoita vieraslajihavainto: <https://vieraslajit.fi/ilmoita>

Tietoja vieraslajikasvijätteen käsittelystä: <https://vieraslajit.fi/info/i-1217>

Jättipalsami *Impatiens glandulifera*

kuva: Manfred Antranas Zimmer, Pixabay Free license

kuva: Pixabay Free license

kuva: Oulun kaupunki

Jättipalsami on EU:ssa haitalliseksi säädetty vieraslaji.

Tuntomerkit

Jättipalsami kasvaa noin 1–2 metrin korkuiseksi. Kasvin suikeat lehdet ovat hammaslaitaiset ja kukinto pystyssä oleva terttu. Suuret, jopa 4 cm kokoiset kukat ovat yleensä vaaleanpunaiset. Kukkien väri voi kuitenkin vaihdella valkoisesta tummanpunaiseen.

Yksivuotinen jättipalsami lisääntyy ainoastaan siementen avulla. Yksi yksilö voi muodostaa jopa 4 000 siementä, jotka sinkoutuvat kypsien kotahedelmien revetessä ympäristöön. Jättipalsamin siemenet säilyvät kasvupaikasta riippuen itämiskelpoisina maaperän siemenpankissa yleensä pari vuotta, ja pisimmillään neljän vuoden ajan.

Jättipalsami viihtyy varsinkin rehevillä ja kosteilla kasvupaikoilla, joilla se valloittaa kilpailukykyisenä lajina kasvualaa alkuperäiseltä kasvustolta. Kuivilla kasvupaikoilla kasvi menestyy heikommin ja jää pienikokoisemmaksi. Myös pienet jättipalsamit kukkivat ja siementävät.

Torjunta

Kitkeminen ja niitto ovat tehokkaita jättipalsamin torjuntakeinoja, kunhan ne tehdään ennen kasvin kukintaa ja siementen kypsymistä. Jättipalsami irtoaa maasta helposti juurineen. Niittäminen soveltuu erityisesti laajoille esiintymille. Torjunta kannattaa toteuttaa 2–3 kertaa kasvukauden aikana ja se on toistettava tulevina vuosina.

Mikäli jättipalsamin siemenet ovat jo ehtineet muodostua, saattavat torjuntatyöt jopa edistää siementen leviämistä ympäristöön. Leviämisen estämiseksi kukinnot voi kuitenkin varovasti katkaista jätessäkkiin, ja laittaa säkin sekajätteeseen.

Jättipalsamin siemeniä sisältävää kasvijätettä ei tule kompostoida ilman esikäsitteilyä. Kannattaa myös huolehtia, ettei siemeniä leviä maa-aineksen mukana.

Kurtturuusu (*Rosa rugosa*)

(Punakurtturuusu (*Rosa rugosa* f. *rugosa*) ja valkokurtturuusu (*Rosa rugosa* f. *alba*))

kuva: Pixabay Free license

Puna- ja valkokurtturuusut ovat kansallisesti haitalliseksi säädettyjä vieraslajeja. Tarhakurtturuusut (*Rosa Rugosa* – ryhmä) eivät kuulu haitallisiin vieraslajeihin.

Tuntomerkit

Kurtturuusu on 0,5–1,5 metriä korkea pensas, jonka puutuneessa varressa on tiheässä suoria piikkejä. Paksut, sahalaitaiset lehdykät ovat pinnaltaan uurteiset ja ryppyiset. Kookkaat kukat ovat aniliinin- tai vaaleanpunaisia tai valkoisia. Siemenet kehittyvät loppukesällä kypsyyviin, nauriinmuotoisiin kiulukoihin.

kuva: Oulun kaupunki

Kurtturuusu on yleinen koristekasvi mm. pihoilla ja pientareilla. Se leviää etenkin maavarsien ja juurivesojen avulla laajoiksi ja tiheiksi kasvustoiksi. Kurtturuusu leviää myös siemenistä pääasiassa lintujen syysmuuton mukana.

Torjunta

Torjunta on helpointa pensaiden ollessa pieniä. Pienimmät yksilöt voi usein kiskoa ylös käsin. Kookkaammat pensaats leikataan tukevat hanskat kädessä esim. oksasaksilla tai raivaussahalla tyveä myöten alas. Leikkauksen jälkeen koko juurakko kaivetaan pois maasta. Laajojen kasvustojen hävittäminen kannattaa tehdä konetyönä. Kurtturuusua voi hävittää myös kasvustoja näännyttämällä ja peittämällä (lisää: <https://vieraslajit.fi/lajit/MX.38815>)

Kurtturuusun hävittäminen ei yleensä onnistu kerralla. Maan sisälle jääneistä juurakon kappaleista nousevat uudet versot on leikattava säännöllisesti pois.

kuva: Pixabay Free license

Kurtturuusun kiulukat on syytä kerätä pois viimeistään syksyllä, jotta linnut eivät levittäisi siemeniä. Kiulukoihin talveksi jääneet siemenet voivat itää seuraavana keväänä.

Jotta kurtturuusu ei leviä maa-aineksen mukana, kannattaa juurakon palat seuloa maasta pois. Myöskään kiulukoita ja siemeniä ei tule laittaa kompostiin.

Komealupiini *Lupinus polyphyllus*

kuva: Pixabay Free license

kuva: Oulun kaupunki

Komealupiini on kansallisesti haitalliseksi säädetty vieraslaji.

Tuntomerkit

Monivuotinen komealupiini kasvaa noin 1–1,5 metriä korkeaksi. Pitkäruotiset, suipot lehdet ovat monisormiset. Kukintotertun väri vaihtelee (valkoinen-vaaleanpunainen-violetti-sininen), ja kukkimisen jälkeen ruskeisiin, karvaisiin palkoihin kehittyä runsaasti siemeniä.

Komealupiini leviää tehokkaasti siemenistä, jotka säilyvät itämiskykyisinä pitkään. Siemenet kulkeutuvat niittokoneiden, maa-aineksen ja puutarhajätteiden mukana. Laji on karannut puutarhoista joutomaille, pientareille, ratapenkereille, niityille ja jopa metsiin. Komealupiini voi lisääntyä myös kasvullisesti.

Komealupiini menestyy myös vähäravinteisella maalla, jota se rehevöittää sitomalla ilmakehän tyypeä. Komealupiini on myrkyllinen ja haitallinen myös monille hyönteisille.

Torjunta

Komealupiinin torjunta vaatii pitkäjänteisyyttä. Yksittäiset kasvit voi kaivaa juurakkoineen maasta. Laajemmat kasvustot kannattaa niittää. Vuosittainen niitto (2–4 kertaa kesässä) versojen tyveltä heikentää kasvin elinvoimaa ajan myötä.

Kukintojen katkaiseminen/niittäminen on tärkeää tehdä ennen siementen muodostumista. Jos siemenpalot ehtivät muodostua ja kypsyä (siemenet ruskeita ja kovia), tulee niittämistä välttää, jottei siemeniä levitetä ympäristöön.

Komealupiinin niittojätteet tulee korjata pois, sillä ne rehevöittävät kasvupaikkaa. Siemeniä sisältävä kasvijäte tulee esikäsitellä ennen kompostointia (esim. mädätys muovisäkissä) tai laittaa sekajätteeseen. Kannattaa myös huolehtia, ettei siemeniä leviä maa-aineksen mukana.

Jättiputket *Heracleum persicum* -ryhmä

(Suomessa läh. kaukasianjättiputki *Heracleum mantegazzianum* ja persianjättiputki *H. persicum*)

Huom. Jättiputkien kasvinesteet voivat aiheuttaa auringonvalon kanssa reagoiessaan vakavia iho- ja kudosaivurioita. Kasvien hajusta voi saada allergiaoireita. Suojaudu hyvin hävitystöissä (käsineet, peittävä vaatetus ja suojalasit), ja ajoita työt pilviseen päivään.

Kuva: Jean-Pol Grandmont, CC BY 3.0

kuva: Teemu Mäki, CC BY-SA 3.0

Jättiputkiryhmä on EU:ssa haitalliseksi säädetty vieraslaji.

Tuntomerkit

Jättiputket ovat suurikokoisia (n. 1,5–5 m). Varsi on paksu, punavihreä, laikukas, karvainen ja ontto. Varsia voi olla myös useampia. Suuret lehdet ovat liuskoittuneet, sahalaitaiset ja teräväkärkiset. Monihaarainen, kookas, kupera kukintosarja on valkoinen tai vaaleanpunertava. Kukinta-aika on kesä–elokuussa. Lisätietoja jättiputkien tunnistamisesta:

<https://www.youtube.com/watch?v=AceiY53TYmw>

Lajista riippuen kaksi- tai monivuotiset jättiputket lisääntyvät ainoastaan siemenistä, joita leviää erityisesti puutarhajätteen ja maa-aineksen mukana. Siemenet säilyttävät itämiskykynsä useita vuosia. Myrkylliset jättiputket ovat levinneet mm. pihaille, pientareille, joutomaille ja metsiin, ja voivat muodostaa laajoja ja tiheitä kasvustoja.

Torjunta

Jättiputken hävittäminen on helpointa kasvin ollessa vielä pieni. Yksittäinen kasvi voidaan kitkeä katkaisemalla sen pääjuuri maanpinnan alapuolelta, kookkaamman kasvin voi kaivaa juurakkoineen maasta. Kasvin leviämistä voi estää katkaisemalla kukinnon ennen siementen valmistumista ja huolehtimalla, etteivät kukinto ja siemenet pääse maahan. Toistuva niitto vähentää jättiputken kasvua eikä kasvi pääse tuottamaan siemeniä. Kasvustoja voi myös peittää (näivettää).

Jättiputkien leviämiskykyistä kasvijätettä ei saa laittaa kompostiin, puutarhajätekeräykseen tai jättää luontoon. Lehdet ja varret voi kompostoida. Juurakot ja kukinnot voi laittaa jätessäkin sekä jätteeseen (polttoon).

Lisätietoja laajempien jättiputkikasvustojen hävittämisestä torjunta-aineilla: <https://vieraslajit.fi/lajit/MX.41695>

Vieraskasvilajijätettä sisältävät ylijäämämaat

Alle viiden kuution kokoiset puhtaat maa-ainekuormat voi viedä ylijäämämaiden vastaanottopaikkaan Pirttilammentien päässä olevalle Kaakkurin liikuntamaan läjitysalueelle. Alue on avoinna ma-to klo 7-15 ja pe klo 7-13. [Kartta Kaakkurin liikuntamaan läjitysalueelle.](#)

Oulun kaupunki ei peri maksua pienistä puhtaista henkilöautolla tai henkilöauton peräkärryllä tuoduista ylijäämämaan kuormista. Kuormat on tuotava vastaanottopaikkaan sen aukioloaikoina. Suurten, yli viiden kuution kokoisten maa-ainekuormien tuonti on luvanvaraista ja maksullista. Hinta löytyy yhdyskunta- ja ympäristöpalveluiden palveluhinnastosta. Suurten kuormien vastaanottopaikka on Kaakkurin liikuntamaan läjitysalue.

Alueelle voidaan lisäksi tuoda vieraskasvilajijätettä sisältävää pilaantumaton maa-ainesta niille erikseen osoitettuun paikkaan. Tuojan tulee ottaa etukäteen yhteyttä Kadut ja liikenne - yksikköön, Mika Jutilaan, joka ohjeistaa tuojaa erikseen.

Kaakkurin ylijäämämaiden vastaanottopaikan yhteystiedot:

Mika Jutila
Lupainsinööri
puh. 044 703 2214
sähköposti mika.jutila@ouka.fi

Lisätietoa ylijäämämaiden vastaanotosta Oulussa: <https://www.ouka.fi/jatehuolto/lumen-ja-ylijaamamaiden-vastaanotto>